

Het VLD-alternatief

Gewikt en gewogen

Hans Bonte (ed.), Hadewijch-politiek,
Antwerpen-Baarn, 1994.

De vernieuwde liberale partij kan alszins al op een aantal successen prat gaan. Zo oriënteren en profileren de politieke tegenstanders zich in groeiende mate in functie van de door de VLD ingenomen posities. In termen van strategie is dat een hele verwezenlijking: als je je tegenstanders zover krijgt dat ze op het door jou gekozen terrein, rond de door jou aangekaarte thema's, in debat gaan, dan levert dat een niet onbelangrijk thuisvoordeel op. Als je, zoals de VLD, dan ook nog met tevredenheid mag constateren dat door jou gemunte en van een specifieke bijbetekenis voorziene begrippen - "politiek gesjoemel", "de burger", "de macht van de drukkingsgroepen" - steeds vaker door pers en publiek worden gebruikt alsof het om neutrale standaardomschrijvingen van de politieke realiteit gaat, dan zit je helemaal op rozen.

Nu begint voor de VLD echter het moeilikere werk. In het eerste jaar van haar bestaan kon de partij op een opvallend welwillende behandeling rekenen vanwege de media. Zelfs in de linkse pers klonk een zekere bewondering door voor het experiment van Verhofstadt. Dat is overigens een opmerkelijk fenomeen. Steeds vaker merk je dat het verzamelde journalistenkorps zich laat meeslepen door fenomenen die het in belangrijke mate zelf in het leven heeft geroepen of die alleszins door de voortdurende media-aandacht werden uitvergroot. Steeds weer werd de snelle jongensstijl van de VLD gecontrasteerd met het moeizame geploeter van de regeringspartijen. Dat die snelle jongens zichzelf nogal eens voorbijgalop-

peerden en dat de Vlaamse liberalen opvallend vaag bleven wanneer het over hun concrete alternatieven ging, werd met de mantel der liefde bedekt. Zo werd de VLD slapend rijk: met elke moeilijke regeringsbeslissing steeg haar populariteit.

Waar de nieuwe partij concreet voor staat is ook vandaag niet helemaal duidelijk. Dat er VLD-alternatieven worden bedacht staat buiten kijf: de Vlaamse liberalen produceren onophoudelijk documenten en persnota's, waarin soms originele, maar steeds uiterst radicale oplossingen worden gesuggereerd. Hoe al die voorstellen samenhangen is nog maar de vraag. Enerzijds hameren de Vlaamse liberalen er voortdurend op dat ze van plan zijn een aantal aanslepende problemen met wortel en tak uit te roeien. Anderzijds beloven ze dat op zo'n manier te doen dat eigenlijk niemand erop achteruit zal gaan. Het VLD-alternatief is dan ook nog steeds meer een zaak van vorm dan van inhoud. Als het aan de partijstrategie ligt, zal dat vermoedelijk nog wel enige tijd zo blijven. De partij heeft immers dermate hoge verwachtingen geschapen, dat elke concrete invulling voor teleurstellingen zal zorgen.

Van de hand van een aantal SEVI-medewerkers, onder leiding van Hans Bonte, verscheen een scherpe analyse van het VLD-alternatief en van de feitelijke gevolgen van de radikale keuzes die de partij voorstaat. Wie puntige argumenten zoekt om de VLD-ballon te doorprikken, vindt in dit boek zondermeer zijn of haar gading. In Het VLD-alternatief. Gewikt en gewogen wordt nagegaan of de partij van de burger oplossingen heeft voor de problemen van het sociale zekerheidsstelsel, voor de werkloosheid en het overheidsstekort. Tevens worden de effecten ingeschat die de

liberale oplossingen zullen hebben voor welvaart en welzijn.

De VLD wil het bestaande systeem van sociale voorzieningen grondig omvormen. De Vlaamse liberalen pleiten daarbij voor een veel beperkter sociaal zekerheidsstelsel. De huidige brede solidariteit wordt ingekrompen tot een minimaal niveau: een basispensioen, een basisziekteverzekering en een beperkte werkloosheidsuitkering. Boven dat minimaal niveau is het ieder voor zich. Zo wordt de sociale verzekering een zaak van de markt waar mensen zich, als ze dat wensen, op individuele basis en afhankelijk van hun financiële draagkracht, bijkomend kunnen verzekeren. De auteurs maken duidelijk dat de VLD-voorstellen inzake gezondheidszorg, pensioenen en werkloosheid moeten leiden naar een verzorgingsstaat met twee snelheden: één op hoog niveau voor de welstellenden, één op een beduidend lager niveau voor de lagere inkomenscategorieën. Aldus wordt de dualisering van de samenleving geïnstitutionaliseerd.

Dat liberale model zal overigens niet noodzakelijk tot gevolg hebben dat de budgettaire problemen verdwijnen. De auteurs menen dat de VLD een aantal mechanismen over het hoofd ziet die, bij een veralgemening van de principes van de vrije markt, eerder kostenverhogend zullen werken. Het Amerikaanse voorbeeld spreekt in dit verband boekdelen. In de Verenigde Staten neemt de factuur van de gezondheidszorg, in percentages van het BNP, zowat het dubbele aan van wat in België aan gezondheidszorg wordt besteed. Desondanks slaagt men er niet in voor iedere Amerikaan de meest elementaire gezondheidszorgen te garanderen.

De VLD-visie op de arbeidsmarkt wordt door de auteurs vergeleken met

een wip. Aan de ene kant vind je de loonkosten, aan de andere kant de werkgelegenheid. De VLD wil de loonkosten zo laag mogelijk laten zakken, zodat de werkgelegenheid zo hoog mogelijk wordt opgetild. Uit de economische literatuur blijkt echter dat de relatie tussen loonkosten en tewerkstellingsniveau bijzonder ondoorzichtig is. Een loonkostenverlaging sorteert totaal verschillende effecten afhankelijk van de aard van het bedrijf, de sector of de werknemerscategorie waarin ze wordt doorgevoerd. De auteurs rekenen de VLD-voorstellen dienaangaande door en moeten concluderen dat het tewerkstellingseffect laag is, maar dat de factuur voor de overheid daarentegen bijzonder hoog is: er ontstaat een nieuw gat in de begroting van de sociale zekerheid. Op de meest essentiële vraag - wie zal de extra kosten van de verlaging van de patronale bijdragen betalen? - geeft de VLD voorlopig geen antwoord. De VLD rekt op een automatisch terugverdieneffect: de verlaging van de loonkost zal extra jobs opleveren. De auteurs betwijfelen of de vrije markt ook dit wonder zal realiseren. Zij vrezen dat minder-inkomsten vooral zullen gecompenseerd worden door verdere saneringen langs de uitgavenzijde.

De VLD wil ook de arbeidsmarkt versoepelen. De arbeidswetgeving moet gedereguleerd worden, de werktijd flexibeler gemaakt, het sociale overleg aan banden gelegd, de ontslagreglementering versoepeld. Op elk van deze terreinen toetsen de auteurs de liberale voorstellen aan de bestaande praktijk. En dan blijkt dat de arbeidsmarkt een stuk soepeler functioneert dan de Vlaamse liberalen of de patroonsorganisaties beweren. Dat is overigens geen onverdeelde genoeg. Flexibilisering werd vooral

doorgevoerd daar waar de de vakbonden zwak stonden en heeft tot gevolg dat de posities van de werknemers nog zwakker worden. Ook de voorgestelde maatregelen met betrekking tot het sociale overleg zullen de balans verder doen doorslaan in het voordeel van de werkgevers.

Het derde grote thema dat uit het VLD-alternatief werd gelicht is dat van de begrotingsproblematiek. Een tiental jaar geleden voerde de PVV campagne met de slogan "Niet U maar de staat leeft boven zijn stand". Dat vat nog altijd samen hoe de liberalen het begrotingstekort willen aanpakken. Enerzijds moet de staat worden "ontvet", anderzijds moeten de belastingen omlaag. De VLD wil dat zelfs in de Grondwet laten vastleggen: er moet een constitutionele beperking komen op de "fiscale en parafiscale druk evenals op het totale overheidsbeslag". Het "overheidsbeslag" -het woord alleen al: je waant je in de tijd van dolende roofridders die brandschattend weduwen en wezen hun laatste centen afhandig maken- moet worden teruggedrongen tot maximaal één derde van de globale welvaart van de bevolking.

De auteurs merken op dat achter de concrete VLD-voorstellen een fundamentele maatschappelijke keuze schuilgaat. Als de VLD het over "de bemoeizucht van de staat" heeft, dan heeft ze het eigenlijk over overheids-taken als het aanbieden van gratis kwaliteitsonderwijs, van goede openbare bibliotheken, van voor iedereen toegankelijke sportinfrastructuur, van gegarandeerde veiligheid voor iedereen. De VLD kiest voor een ander maatschappijmodel, waar de toegang tot onderwijs of cultuur op basis van de financiële draagkracht zal worden bepaald en waar veiligheid een voorrecht wordt voor wie zich de luxe van

een privé-bewakingsdienst kan permitteren. Het gaat, zo vatten de auteurs samen, om de keuze voor georganiseerde solidariteit of voor een "ieder voor zich"-samenleving. Het VLD-alternatief aanvaardt de maatschappelijke scheiding tussen welstellenden en mensen met beperkte kansen. Elk van de concrete voorstellen lijkt die tegenstellingen enkel te verscherpen. Het VLD-alternatief is, zo luidt de slotsom, dat van de duale samenleving.

Het boekje van de SEVI-medewerkers smaakt naar meer. De auteurs beschikken over de gave om een heldere analyse te maken van een eerder complexe materie. In dat licht zou het zeer de moeite zijn moest er een vervolg komen op deze publicatie. Het zou bijvoorbeeld uiterst interessant zijn om een even toegankelijke analyse te maken van de alternatieven die, nationaal en internationaal, ter linkerzijde circuleren. Een bundel waarin ze de oplossingen die links aandraagt voor de problemen van de sociale zekerheid, van de tewerkstelling of van het overheidsstekort op hun waarde toetsen, zou al-leszins stof voor debat opleveren.

Patrick Stouthuysen